

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної
середньої освіти
«СУЧАСНИЙ УРОК ГЕОГРАФІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ»
(природнича освітня галузь)

Хмельницький - 2026

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Галкін Денис Вікторович, методист науково-методичного центру професійного розвитку керівних та педагогічних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти; Максименко Вероніка Анатоліївна, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій)

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів географії закладів загальної середньої освіти

Розроблено на основі Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225), Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800), Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: Наказ МОН від 12.10.2022 № 904 (тема 4.1. Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів відповідної освітньої галузі)

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка;

Райса Кулик, вчитель географії Хмельницького ліцею Хмельницької обласної ради, вища категорія, вчитель-методист.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасні тенденції розвитку освіти, реалізація концепції Нової української школи, оновлення змісту базової середньої освіти та впровадження Професійного стандарту вчителя зумовлюють потребу в постійному професійному розвитку педагогів. Особливої значущості набуває вдосконалення предметно-методичної компетентності вчителів географії, їхньої готовності застосовувати компетентнісний та діяльнісний підходи, використовувати сучасні педагогічні технології, цифрові інструменти та можливості штучного інтелекту в освітньому процесі.

Важливими складниками професійної діяльності педагога є забезпечення психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, формування громадянської компетентності здобувачів освіти, розвиток критичного мислення, відповідальності та активної життєвої позиції. Програма спрямована на вдосконалення професійних компетентностей учителів географії, розвиток їхньої готовності до впровадження сучасних освітніх практик та забезпечення якісного освітнього процесу в умовах суспільних змін і цифрової трансформації освіти

Цільова група: вчителі предмету «Географія» закладів загальної середньої освіти (далі ЗЗСО).

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість реалізації програми - 1 тиждень. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять із персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів географії закладів загальної середньої освіти відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800, та Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904).

Завдання підвищення кваліфікації:

- удосконалити професійні компетентності вчителів географії відповідно до вимог Професійного стандарту вчителя та концепції Нової української школи;
- розвинути вміння створювати безпечне, психологічно комфортне та інклюзивне освітнє середовище, спрямоване на підтримку благополуччя всіх учасників освітнього процесу;
- поглибити знання щодо формування громадянської компетентності учнів, розвитку критичного мислення, соціальної відповідальності та демократичної культури;
- удосконалити навички реалізації компетентнісного, діяльнісного та проєктного підходів у навчанні географії;
- розвинути здатність добирати, аналізувати та конструювати компетентнісно орієнтовані завдання відповідно до вимог модельних навчальних програм;
- сформувати практичні вміння проєктувати сучасний урок географії з використанням проблемного навчання, кейс-методу та проєктних технологій;
- удосконалити навички використання цифрових освітніх ресурсів, платформ та сервісів для організації ефективного освітнього процесу;
- сформувати готовність до відповідального й етичного використання технологій штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. мовно-комунікативна, А2. предметно-методична, А3. інформаційно-цифрова, Б1. психологічна, Б2. емоційно-етична, Б3. компетентність педагогічного партнерства; В1. інклюзивна, Г1. прогностична, Г2. організаційна, Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- нормативно-правових засад організації освітнього процесу відповідно до концепції Нової української школи та Професійного стандарту вчителя;
- принципів створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища;
- сучасних підходів до збереження психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та розвитку резильєнтності педагогів;
- особливостей формування громадянської компетентності учнів як наскрізного результату навчання;
- сучасних тенденцій розвитку науки, цивілізаційних змін;

- особливостей викладання навчального предмету географія на засадах концепції НУШ;
- методичних засад реалізації компетентнісного, діяльнісного, проєктного та проблемного навчання на уроках географії;
- принципів добору, аналізу та конструювання компетентнісно орієнтованих завдань відповідно до вимог модельних навчальних програм;
- сутності понять «персональні дані», «конфіденційність даних», «цифрова безпека», «кібербезпека», «кібергігієна», «цифровий слід»;
- основних типів онлайн-загроз (фішинг, соціальна інженерія, шкідливе програмне забезпечення, викрадення облікових записів, кібербулінг, шахрайство тощо);
- принципів безпечного використання соціальних мереж, месенджерів і цифрових освітніх платформ;
- сучасних методів захисту цифрових пристроїв, акаунтів та електронних освітніх ресурсів;
- можливостей штучного інтелекту для підтримки освітнього процесу;
- принципів академічної доброчесності та особливостей їх дотримання в умовах цифрової трансформації освіти

Уміння:

- проєктувати безпечне, інклюзивне освітнє середовище з урахуванням потреб усіх учасників освітнього процесу;
- застосовувати здоров'язбережувальні технології для профілактики професійного стресу та розвитку резильєнтності;
- інтегрувати громадянську компетентність у зміст навчальних предметів природничої галузі;
- розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності та наскрізні вміння, спільні для всіх компетентностей; формувати готовність до їх застосування в навчальних та життєвих ситуаціях;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію навчальних предметів;
- добирати традиційні та інноваційні методики навчання при викладанні географії;
- аналізувати і критично оцінювати навчально-методичне забезпечення навчального предмету
- розробляти та застосовувати компетентнісно орієнтовані завдання різних рівнів складності;
- проєктувати уроки географії з використанням кейс-методу та інтерактивних технологій;
- ідентифікувати потенційні загрози цифровій безпеці в освітньому середовищі;
- оцінювати ризики, пов'язані з обробкою та поширенням персональних даних;
- застосовувати базові правила кібергігієни у професійній діяльності;

- розпізнавати ознаки фішингових повідомлень, шахрайських сайтів і спроб соціальної інженерії;
- налаштовувати параметри конфіденційності в соціальних мережах, месенджерах та освітніх цифрових сервісах;
- здійснювати базовий захист облікових записів, цифрових пристроїв і навчальних матеріалів від несанкціонованого доступу;
- застосовувати інструменти штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- здійснювати рефлексію власної професійної діяльності та планувати індивідуальний професійний розвиток.

Цінності та ставлення:

- усвідомлення цінності безпечного, інклюзивного та демократичного освітнього середовища;
- орієнтація на партнерську взаємодію з учнями, колегами та батьками;
- готовність до безперервного професійного розвитку та навчання впродовж життя;
- відповідальне ставлення до професійної діяльності та результатів навчання учнів;
- дотримання принципів академічної доброчесності та етичного використання цифрових технологій;
- відкритість до інновацій, цифрової трансформації освіти та нових педагогічних практик.
- відповідальне ставлення до захисту персональних даних і конфіденційної інформації;
- усвідомлення особистої відповідальності за безпечну поведінку в цифровому просторі;
- критичне ставлення до інформації, отриманої через цифрові канали комунікації;
- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері, зокрема розвитку власної цифрової компетентності та сприяння розвитку її у здобувачів освіти;
- усвідомлення правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формульовального та підсумкового оцінювання. Формульовальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;
- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;
- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %). Максимальна кількість балів за тест - 40, прохідний бал - 28 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів та десяти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 8 год - лекційні заняття, 18 год - практичні заняття, 4 години – контрольні заходи.

№ з/п	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі						

1.1	Здоров'язбережувальні технології для профілактики та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів	3	1	2		
1.2	Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для педагога	3	2	1		
Разом за модулем:		6	3	3		
Модуль 2. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога						
2.1	Громадянська компетентність як наскрізний результат навчання: практики інтеграції у різні предмети	2	1	1		
2.2	Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни	2	1	1		
Разом за модулем:		4	2	2		
Модуль 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування. Предметно-методичний компонент						
3.1	Проблемне та проєктне навчання: сутність, механізми, планування уроку географії	2		2		
3.2	Від фактів до сенсів: розвиток критичного мислення на уроках географії у здобувачів освіти НУШ	2	2			
3.3	Компетентісно орієнтовані завдання з географії: аналіз, добір та застосування	2		2		
3.4.	Педагогічна практика. Розроблення кейсу до уроку на основі навчальних програм	4		4		
Разом за модулем:		10	2	8		

Модуль 4. Цифрова компетентність педагога						
4.1	Безпека в цифровому суспільстві та в освітньому середовищі	2		2		
4.2	Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті	3		3		
Разом за модулем:		5		5		
Підсумкові заходи						
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1	1			
2	Контроль знань (тестування)	2				2
3	Підсумкова конференція з обміну досвідом	2				2
Разом:		5	1			4
Усього		30	8	18		4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі

Тема 1.1. Здоров'язбережувальні технології для профілактики та подолання професійного стресу педагога. Посилення резиліентності вчителів

Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі. Феномен стресу в сфері комунікативної діяльності людини. Природа професійного стресу в роботі вчителя. Чинники професійного стресу педагога. Ідентифікування станів як індикаторів професійного вигорання педагога та напрацювання шляхів їх подолання як запорука профілактики професійного стресу вчителя. Інструменти для зниження щоденного стресу та стратегії побудови довгострокової адаптивності (резиліентності) до викликів. Механізми відновлення після пережитих криз. Посилення ресурсності педагога як чинник підвищення рівня його стресостійкості

Тема 1.2. Проєктування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для педагога.

Поняття безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Нормативно-правові засади забезпечення безпеки та інклюзії в закладах освіти. Виявлення та усунення фізичних, інформаційних, соціальних і психологічних бар'єрів. Практичні інструменти створення комфортного

освітнього простору, підтримки позитивного мікроклімату та запобігання дискримінації. Аналіз освітнього середовища закладу освіти та розроблення рекомендацій щодо підвищення його безпечності й інклюзивності. Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога

Тема 2.1. Громадянська компетентність як наскрізний результат навчання: практики інтеграції у різні предмети

Формування громадянської компетентності як наскрізного результату навчання в умовах модернізації освіти. Реалізація наскрізних ліній Нової української школи через міжпредметні зв'язки та інтеграцію громадянського компонента в різні освітні галузі.

Використання інноваційних педагогічних технологій (метод проєктів, кейс-метод) для моделювання життєвих ситуацій та розвитку критичного мислення і соціальної відповідальності. Розроблення інтегрованих завдань і критеріїв оцінювання наскрізних умінь як складника моніторингу якості освіти та формування громадянської позиції учнів

Тема 2.2. Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни

Соціально-ментальні передумови мовного переходу з російської на українську мову в умовах війни: формування мовної свідомості, мотивація до переходу, деколонізація мислення та сприйняття української мови як маркера ідентичності. Роль соціального оточення у закріпленні україномовної практики та подоланні психологічних бар'єрів у спілкуванні.

Лінгвістичні механізми мовного переходу: подолання мовної інтерференції, усвідомлене уникнення кальок і суржику, збагачення словникового запасу через опанування природних мовних конструкцій, фразеологізмів і синонімів. Формування стійкої україномовної комунікативної практики в різних сферах спілкування.

МОДУЛЬ 3

Розвиток компетентностей фахового спрямування. Предметно-методичний компонент

Тема 3.1. Проблемне та проєктне навчання: сутність, механізми, планування уроку географії

Актуальність проблемного та проєктного навчання в сучасній природничій освіті. Сутність проблемного та проєктного навчання. Специфіка реалізації проблемного навчання через використання на уроках проблемних

ситуацій, його актуальність в умовах Нової української школи. Особливості організації проблемного та проєктного навчання, роль учителя як фасилітатора. Особливості планування уроку з використанням проблемних і проєктних методів, відбір змісту, формулювання проблемних завдань і організації проєктно-дослідницької діяльності. Розвиток критичного мислення, самостійності, креативності та здатності учнів до практичного застосування знань у різних життєвих ситуаціях. Переваги та недоліки використання технології проблемного навчання під час викладання географії. Моделювання уроків географії за базовими сценаріями проблемного та проєктного навчання

Тема 3.2. Від фактів до сенсів: розвиток критичного мислення на уроках географії у здобувачів освіти НУШ

Сучасні методи розвитку критичного мислення на уроках географії відповідно до концепції НУШ. Прийоми роботи з картами, статистикою, текстовими та цифровими джерелами. Аналіз географічних даних. Формування вмінь аргументувати власну позицію, оцінювати достовірність інформації та застосовувати знання для пояснення реальних природних і суспільних процесів. Формування навичок розрізнення «фейкових» карт, аналізу кліматичних маніпуляцій у медіа та вміння вести аргументовані географічні дискусії.

Тема 3.3. Компетентнісно орієнтовані завдання з географії: аналіз, добір та застосування

Компетентнісно орієнтовані завдання з географії як ефективний інструмент формування ключових і предметних компетентностей учнів. Основні підходи до аналізу структури компетентнісно орієнтованих завдань. Роль компетентнісно орієнтованих завдань у формуванні життєвих компетентностей. Добір завдань відповідно до очікуваних результатів навчання та вікових особливостей здобувачів освіти. Компетентнісно орієнтовані завдання як інструмент оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках географії. Методичні засади конструювання компетентнісно орієнтованих завдань та їх ефективного застосування в освітньому процесі з географії.

Тема 3.4. Педагогічна практика.

Розроблення кейсу до уроку на основі модельних навчальних програм або навчальних програм. Аналіз вимог модельних програм та визначення освітніх результатів, що підлягають формуванню в межах конкретної теми уроку. Добір змісту навчального матеріалу відповідно до компетентнісного підходу та вікових особливостей учнів. Структурування навчального кейсу: постановка проблеми, добір інформаційних матеріалів, формулювання завдань різного рівня складності, визначення очікуваних результатів навчання та критеріїв оцінювання.

МОДУЛЬ 4

Цифрова компетентність педагога

Тема 4.1. Безпека в цифровому суспільстві та в освітньому середовищі

Персональні та корпоративні дані, їх конфіденційність. Небезпека в цифровому просторі. Онлайн-злочини в цифровому суспільстві та запобігання їм. Кібербезпека. Кібергігієна. Типи онлайн-загроз та відповідні механізми реагування. Відповідальна та безпечна поведінка в цифровому просторі. Безпечне використання соціальних мереж та месенджерів у освітньому процесі. Захист цифрових пристроїв, персональних даних і електронних (цифрових) освітніх ресурсів. Захист акаунтів від зламу.

Тема 4.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для педагога: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Роль педагогічного працівника в умовах використання ШІ в освітньому процесі. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналітичне завдання «Розпізнай підхід». Вчителям пропонуються 3–4 описані фрагменти уроків (кейси). Потрібно: визначити, який підхід (підходи) реалізується; виділити використані методи, форми і прийоми; обґрунтувати відповідність між підходом і обраними педагогічними рішеннями.

2. Вправа «Картографічна пропаганда та «фейкові» карти». Слухачам пропонуються 3-4 карти на одну тему (наприклад, політична карта світу, демографічна карта або інша), серед яких: об'єктивна карта; карта з навмисно спотвореним масштабом, кольоровою гамою чи підписами або карта без зазначення джерела. Потрібно визначити, які карти викликають сумнів; знайти ознаки маніпуляції; пояснити, як такі прийоми можуть впливати на сприйняття інформації; запропонувати запитання, які варто поставити здобувачам освіти для розвитку критичного мислення під час роботи з картою.

3. Вправа «Декодування медіатекстів на уроках географії». Вчителям надається коротка новина, пост із соціальних мереж або публікація із заголовком на географічну чи екологічну тематику. Потрібно визначити, які факти наведені, а які є судженнями чи припущеннями; оцінити достовірність інформації та джерело; знайти ознаки маніпуляції; запропонувати способи перевірки інформації за допомогою карт, статистики, офіційних сайтів або супутникових сервісів.

4. Вправа «Метод детективної географії». Слухачам надається кейс про певний географічний об'єкт або явище. Потрібно проаналізувати всі джерела; визначити, про яку територію або природне явище йдеться; аргументувати свою відповідь фактами; встановити причинно-наслідкові зв'язки між природними умовами та господарською діяльністю населення.

5. Вправа «Ознаки компетентнісного завдання». Завдання: скласти перелік ознак компетентнісного завдання.

6. Вправа «Компетентнісна трансформація». Слухачам пропонується перетворити традиційне завдання на компетентнісне.

7. Вправа «Практичне конструювання компетентнісно орієнтованих завдань». Слухачам пропонується створити компетентнісно орієнтоване завдання за шаблоном.

8. Вправа «Асоціативний кущ». Слухачам пропонується визначити ключові ознаки проблемного і проєктного навчання та створити узагальнену таблицю «Спільне — відмінне».

9. Вправа «Конструювання проблемної ситуації». Слухачам пропонується тема уроку. Завдання: сформулювати проблемне запитання; визначити спосіб його подання учням.

10. Вправа «Розробка мініпроєкту». Слухачам пропонується розробити мініпроєкт за шаблоном.

11. Вправа «Фрагмент уроку». Слухачам пропонується розробити структуру уроку з використанням проблемного або проєктного навчання за шаблоном.

12. Вправи на рефлексію власного мовного шляху, аналіз змін власної мовної поведінки та мовної компетентності.

13. Вправи на розвиток позитивного мислення, розслаблення, відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю, відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст;

14. Вправа «Поясни свій вибір». Слухачі відповідно до запропонованої педагогічної ситуації обирають один або декілька цифрових інструментів і обґрунтовують, чому саме ці інструменти підходять за трьома критеріями: доступність, відповідність темі та віковим особливостям здобувачів освіти.

15. Вправа «Мій безпечний цифровий слід». Слухачі на платформі Canva або іншому ресурсі розробляють чек-лист для перевірки власного

цифрового сліду, за допомогою якого можна оцінити, наскільки безпечною та відповідальною є поведінка в соціальних мережах та інших онлайн-платформах.

16. Вправа «STOP Булінг». Слухачам пропонується проаналізувати конкретну ситуацію кібербулінгу (надається кейс) та розробити покроковий план дій для захисту постраждалого від цифрового цькування. Потрібно обґрунтувати кожен крок з точки зору безпеки та етики.

17. Вправа «Фішинг чи безпечне повідомлення?». Учасникам пропонуються приклади електронних листів, повідомлень у месенджерах та SMS. Необхідно визначити, які з них є фішинговими; виділити підозрілі ознаки; запропонувати алгоритм безпечних дій.

18. Вправа «Кіберцит педагога». Слухачі проводять аудит безпеки власного смартфона/комп'ютера та створюють звіт, який включає: перевірку налаштувань приватності, аналіз встановлених додатків, оцінку надійності паролів та рекомендації щодо покращення захисту.

19. Вправа «Приватний режим: ON». Учасники налаштовують конфіденційність та видимість свого профілю в соціальних мережах: як люди можуть знаходити вас; хто може бачити вашу особисту інформацію, фотографії, дописи, список друзів; чи можуть інші позначати вас на фото та у своїх дописах. Вправи на використання ШІ для автоматизації рутинних завдань педагогічного працівника, створення персоналізованих завдань та використання освітніх ШІ-інструментів та платформ.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

4. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період

до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

Основна література

1. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.
2. [Головатенко Т. Освітнологічний вимір концепту «травма-інформоване навчання»](#) // Перспективи та інновації науки. 2023. № 8(26). С. 65–78.
3. [Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання](#) // Освітнологія. 2023. № 12. С. 42–54.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт / МОНУ. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>. Дата звернення: 07.03.2026.
5. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
6. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок, І.В. Марухина, В.В.Рибалка, В.М.Горленко, Д.Д.Романовська, В.В. Предко, С.К.Шандрук, М.В.Саврасов, Н.В.Сосновенко; За наук. ред. В.Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.
7. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.
8. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>. Дата звернення: 12.03.2026.
9. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.
10. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 03.06.2026 №871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-tipovoi-prohramy-pidvyshchennia->

[kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/](#) Дата звернення: 12.06.2026.

11. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Базові знання з кібергігієни. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/basic-knowledge-of-cyber-hygiene>. Дата звернення: 16.06.2026.

2. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.

3. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.

4. Ворон А. Методична робота в умовах кооперативного навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/1501/> (дата звернення: 29.04.2026).

5. Галузьяк В., Макодай О. Розвиток кооперативного навчання в США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. Вип. 76. 2023. С. 51–64. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/article/view/723/114> (дата звернення: 29. 04.2026).

6. [Головатенко Т. Реалізація принципів травма-інформованого середовища](#) // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2023. № 39(1). С. 80–86.

7. Горват М. В., Кузьма-Качур М. І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування кооперативних технологій навчання. *Актуальні проблеми, досягнення та перспективи науки і освіти* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 3–5 травня 2021 р., Афіни. С. 155–157.

8. Данилевська Оксана Українська в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019.

9. Деркач С. П. Кооперативне навчання. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6107> (дата звернення: 29.04.2026). 6. Інтерактивні технології кооперативного навчання. URL: <https://naurok.com.ua/interaktivni-tehnologikoooperativnogo-navchannya-84922.html> (дата звернення: 29.04.2026).

10. Денічева О. І. Комплексний підхід до модернізації змісту вищої освіти України // Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 4. DOI: 10.52726/as.pedagogy/2023.4.2.

11. Кібергігієна: як захиститися від фішингу. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/kibergigiena-ak-zahistitisa-vid-fisingu> . Дата звернення: 16.06.2026.
12. Коваль О. Найкращі стратегії навчання: 10 підходів, що гарантують ефективність ваших уроків. Київ. 2024. URL: <https://osvitoria.media/experience/najkrashhi-strategiyi-navchannya-10-pidhodiv-shho-garantuyut-efektyvnist-vashyh-urokiv/>. (Дата звернення: 28.04.2026).
13. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2023. 25 с.
14. Лист МОНУ від 27.09.2022 №4/2703-22 Методичні рекомендації щодо створення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти.
15. Лист МОНУ від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та педагогічних працівників ЗЗСО щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі".
16. Ліннік О. Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2023. № 39. DOI: 10.28925/2311-2409.2023.394.
17. Малихін О., Бондарчук Ю. Освітні стратегії: понятійно-категорійне розуміння дидактичного феномену // Український педагогічний журнал. 2025. № 4. С. 34–45. DOI: 10.32405/2411-1317-2025-4-34-45.
18. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2024). Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету"*, (16), 76–91. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166>. Дата звернення: 12.03.2026.
19. Наумук І., Наумук О. Сучасні стратегії та методики формування критичного мислення у здобувачів освіти // Науковий вісник МДПУ. Серія: Педагогіка. 2024. № 2. С. 75–82. DOI: 10.33842/22195203-2024-2-33-75-82.
20. Овчаренко О.Ю. Психологія стресу та стресових розладів: навчальний посібник - К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
21. Пальшкова І. О. Комплексний підхід як спосіб оптимізації методів і прийомів навчання // Педагогіка вищої та середньої школи. 2022. № 4. С. 230–241. DOI: 10.31812/educdim.5099.
22. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
23. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з

міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.

24. Пометун О. І. Організація кооперативного навчання учнів: про що варто пам'ятати. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint> (Дата звернення: 28.04.2026).

25. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / автори: М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдуценко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Стаднина, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ_/view Дата звернення: 12.03.2026.

26. Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості». URL: <https://www.schools-for-democracy.org/>

27. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Войцях Т.Г., Гриців І.П., Мельничук О.В., Харківська Т.А. – К.: 2023. 149 с.

28. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 16.06.2026.

29. Тулбокс для вчителів. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/onlain-resursy/toolbox>

30. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.

31. Якимчук О. Компетентнісний підхід в освіті: українські реалії // Вища освіта України. 2020. № 3(78). С. 15–21. DOI: 10.31392/NPU-VOV.2020.3(78).02.